440Clàssica&Jazz | Oriol Sabaté | Actualitzat el 03/03/2023 a les 10:00

Wayne Shorter, el gran xiulador

Ha mort el saxofonista nord-americà Wayne Shorter |Recuperem una entrevista que li vam fer en el número 8 de la revista 'Jaç', publicada el 2005

Wayne Shorter

El 2 de març, moria **Wayne Shorter** (Newark, Nova Jersey, 1933) amb 89 anys, saxofonista soprano i tenor, compositor i líder d'innombrables bandes. Un dels músics de jazz més celebrats, **Shorter** ha sobreviscut a totes les modes i estils. El recordem amb una conversa que hi va tenir Oriol Sabaté, quan el músic just complia els setanta-dos anys, i que vam publicar la tardor de 2005, al número 8 de la revista *Jaç*.

Casualment, l'altre dia estava buscant discos amb el trio de Wynton Kelly, Paul Chambers i Jimmy Cobb i vaig descobrir que la seva primera sessió com a líder va ser precisament amb aquesta secció rítmica tan popular...
Wayne Shorter:E fectivament, vaig tocar al primer disc a nom de **Wynton Kelly**... No, esperi un moment, ell va gravar al meu disc *Introducing Wayne Shorter* (Vee-Jay, 1959) i a continuació em va convidar a tocar al seu, *Kelly Great* (Vee-Jay, 1959), amb **Lee Morgan**.

Suposo que també va ser en aquell temps quan Art Blakey el va sol·licitar per formar part de The Jazz Messengers com a director musical...
W.S: Sí, tot això de què estem parlant va començar a passar al voltant, però sobretot a partir, del 1959, i també va ser aquell any quan vaig començar a tocar amb **Art Blakey** de manera professional.

I suposo que va ser gràcies a aquests discos seus que Blakey el va conèixer. O en aquell temps vostè era més conegut per les seves col·laboracions amb altres músics?
W.S: No, jo no vaig començar a gravar els meus propis discos fins a final del 1959 i començament del 1960, quan ja era membre dels **The Jazz Messengers**, i vaig continuar publicant-ne durant els cinc anys en què hi vaig estar. Abans de gravar amb **The Jazz Messengers** no tenia cap disc al meu nom.

Parlem una mica, si li sembla bé, del temps que vostè va passar amb el quintet de Miles Davis. He llegit en alguna entrevista seva que una de les primeres coses que Davis li va preguntar va ser si tenia material escrit, si tenia composicions pròpies. Va ser realment així?
W.S:Sí. Em va preguntar: "Tens alguna composició, música escrita?", i quan li vaig dir que sí em va respondre: "Ohh, Ohh!" [imitant la veu rasposa de **Miles**].

Li va notar un entusiasme especial pel fet de poder tocar material nou amb nous músics?
W.S: La primera cosa que vaig fer tan bon punt vaig haver entrat al seu grup va ser tocar en un concert. De fet, per incorporar-me a la seva banda vaig volar de Nova York a Los Angeles. **Miles Davis** em va enviar els bitllets i vam tocar al Hollywood Bowl, em sembla que amb **Count Basie** o **Duke Ellington**; era una big band. La qüestió és que allà vam tocar per primer cop. Aquella mateixa nit, a l'hotel, quan tornava cap a la meva habitació, **Davis** em va cridar. Tot just acabàvem de tocar el nostre primer concert! Em va cridar i em va dir: "Demà anem a gravar" [amb la veu de **Miles** un altre cop]. Per tant, suposo que li va agradar el que va sentir, i que es va adonar que per fi era hora de començar a gravar alguna cosa nova i fresca, perquè hi havia autèntica electricitat en la combinació de **Tony Williams**, **Herbie Hancock** i **Ron Carter**, i crec que jo hi vaig afegir un nou element.

Wayne Shorter Foto: Arxiu

A més a més, em sembla recordar que el mateix Davis no estava gaire convençut amb la música que estava fent els últims anys amb els seus propis grups, i suposo que vostè va ser un revulsiu per a ell...
W.S: Sí, perquè ja anteriorment, quan jo encara estava amb **Art Blakey**, m'havia convidat a casa seva. Tenia ganes de sentir-me tocar alguna cosa al piano, volia que em presentés, i em vaig posar a tocar. No sóc pianista! No sé tocar el piano, però vaig tocar molt i molt lentament una composició en la qual estava treballant aleshores que es deia "Children of the Night" [composició pròpia que va enregistrar el 1961 per al seu primer disc amb **The Jazz Messengers,** publicat per la Blue Note sota el títol de "Mosaic"]. Estava tocant molt lentament el piano i aleshores vaig sentir que el seu advocat deia: "**Miles Davis** està buscant algú que sàpiga compondre i tocar". Jo ja ho havia sentit abans, això, però **Davis** sabia prou bé que jo no abandonaria **The Jazz Messengers** només perquè hi havia un lloc vacant al seu grup. Vam tenir una conversa per telèfon i em va preguntar si estava a punt per unir-me a la seva banda, per tocar amb ell, i li vaig dir: "No crec que sigui elegant per part meva que deixi **The Jazz Messengers** d'una manera tan sobtada".

I què és el que va fer que finalment es decidís?
W.S: Esperi? Li vaig dir que a la Revolució Americana hi va haver un traïdor anomenat Benedict Arnold [personatge històric el nom del qual col·loquialment s'usa com a sinònim de traïdor], un general de les colònies que lluitaven contra la Gran Bretanya i que durant la Revolució va espiar a favor dels anglesos. I vaig afegir: "Suposo que no vols pas que em converteixi en un Benedict Arnold!". Ell, amb la seva veu rasposa, em va respondre: "OK...".

Un cop al grup de Miles Davis, ja a l'any 1964, van sortir de gira per Europa. Se'n recorda, vostè, que al concert de Barcelona al Palau de la Música Miles es va negar a tocar, crec que per alguna mena de desacord econòmic?
W.S: No, això va ser l'any 1967, i el desacord va ser a causa d'una clàusula del contracte referida a la retransmissió per ràdio del concert. Llavors **Miles Davis** i **Sarah Vaughan** van agafar l'avió i, bé, van tocar el dos... [riu quan ho recorda]

I aleshores, amb quin nom van tocar, amb el de Wayne Shorter Quartet?
W.S: No, de fet ens van anunciar com **The Quartet**. Aquest va ser el nom que li vam posar: **The Quartet Without Miles**...

Als seus discos acústics amb Miles Davis hi havia moltes composicions seves que després, en concert, no interpretaven. Li sabia greu, a vostè, això?
W.S: Sí, és veritat... I més endavant també va començar a voler tocar per a públics més grans i abandonar el club de jazz, on sovint havia de tocar quatre funcions en una sola nit. I, home, ja no era jove! I sí, sé que va començar a preferir fer només un concert per nit però davant de molta més gent, i va començar a atendre sobretot a la part comercial, a fixar-se en la manera d'atreure més i més gent als concerts. Recordo que deia: "Ja els ensenyaré jo com es toca el rock'n'roll!".

En aquell mateix temps, van sorgir un munt de músiques diferents i molt noves. Estic pensant en l'explosió del moviment folk, les melodies orientals, i el rock'n'roll, evidentment. Les escoltava, vostè, aquestes altres músiques?
W.S: No. Li diré una cosa: molt poques vegades, insisteixo, molt poques vegades escolto música. I durant aquell temps més que escoltar música el que feia era mirar la reacció de la gent a la música, a les pel·lícules, al que llegien i a les novetats que es produïen; a les notícies de cada dia. Aleshores no sabia que ho estava fent ni tenia un nom per a allò; és ara que hi penso i que crec que el que estava fent era fixar-me en les reaccions de la gent davant totes aquelles coses.

M'agradaria parlar una mica de l'actualitat i del que està fent ara mateix amb el seu grup; del seu retorn al costat acústic després d'uns anys tocant elèctric...
W.S: Això és degut principalment a **Danilo Pérez** i a **John Patitucci**... Jo no diria mai que hem de tocar amb sintetitzadors o que hem de tocar amb el baix elèctric. De fet, entre nosaltres no parlem així; ens limitem a tocar, i si algú té ganes de provar alguna eina electrònica, ell mateix, tot

depèn d'ell, no hi ha cap ordre. Tots són líders de la seva pròpia banda i persones originals i individuals.

Però per al públic el que vostè està fent ara és tornar al que ja feia als seus discos del segell Blue Note, tornar a l'acústic.
W.S: Potser és pel so, però més que de la forma del que realment es tracta és del contingut, ja sigui elèctric o acústic. La gent estava enganyada per l'electricitat. D'alguna manera estaven... no enganyats, però sí que els van ensenyar a pensar que l'electricitat era una font de so falsa i un element fals dins el món de la música, i, de vegades, la crítica destacava la forma, l'estructura o la manera com es feia la música, en lloc de fixar-se pròpiament en la música. I també crec que molts crítics d'aquell temps anaven de bracet amb els promotors de concerts quan aquests es van adonar dels diners que els costava el transport dels sintetitzadors, les drum machines i tot plegat, i van dir: "Destruïm el jazz elèctric!". Ara bé, encara hi ha gent, com **Joe Zawinul**, que no se'n desenganxen...

El grup que té, doncs, és acústic, i el seu últim disc publicat és *Beyond the Sound Barrier* (Verve, 2005). En el primer que vaig pensar quan vaig sentir-ne el nom va ser en un viatge a l'espai. No sé si li agradaria anar-hi...
W.S: De fet, el que realment voldria és alliberar-me de l'statu quo, alliberar-me dels manaments i les restriccions del màrqueting, que ho devora tot. I, un altre cop, el que m'interessa és sobretot el contingut més que no pas la forma. Sí, anem a altres planetes però també portem el nostre durant el viatge...

Aquesta filosofia implica risc i una certa recerca d'inseguretat...
W.S: Sí, i tant! Miri, ara mateix el món està del tot immers en l'imprevist. Absolutament ningú no sap què passarà i no hi ha cap universitat ni cap curs d'introducció a l'imprevist. No podem anar a cap curs de doctorat sobre l'inesperat. *Beyond the Sound Barrier* (?Més enllà de la barrera del so'), per mi, vol dir anar més enllà del consell realista o prudent, més enllà de la filosofia del segur, més enllà del sentiment de seguretat absoluta. Vull trencar aquesta seguretat absoluta de risc zero. Vull situar-me més enllà de tot això...

La gent no en vol, de risc, només vol estar familiaritzada amb el que és segur i no vol trencar aquesta barrera de seguretat...
W.S: Bé, això és perfecte per a les màquines de fer diners de Madison Avenue. Això és el que volen, i per això estan tan disgustats i tan amoïnats per l'escletxa que significa Internet. Ah, i també és perfecte per a la gent a qui li agrada tenir-ho tot absolutament sota control...

M'agradaria que em parlés detalladament d'un dels temes del seu últim disc, concretament del que du per títol "Adventures Aboard the Golden Mean" (?Aventures a bord del terme mig'), que inclou un concepte filosòfic del qual ja van parlar a l'antiguitat Aristòtil, Horaci, Sèneca i, posteriorment, Montaigne, i que en la nostra llengua s'anomena ?la daurada mediocritat'.
W.S: "The Golden Mean" (?El terme mig') per mi no és la dreta o l'esquerra, ni una filosofia de dretes o d'esquerres, ni del mig. La majoria de la gent identifica aquest ?terme mig' amb el centre, per exemple els polítics. Però jo vull anar un pas més enllà i afirmar que aquest ?terme mig' no està unit ni a la dreta ni a l'esquerra, ni al centre, ni tan sols a ell mateix, i que ha de ser lliure per poder ser com l'abella que va d'una flor a una altra: de la flor del country'n'western a la flor de la música popular, i de la flor de la música clàssica a la del rock'n'roll, a la del hip-hop... A totes les flors, sense quedar-s'hi massa estona però deixant un missatge a cadascuna. ?El terme mig' és un avís perquè tothom recordi que ha d'intentar ser lliure: ?Intenteu ser lliures! Intenteu ser lliures!'. I justament aquest és l'esperit del que jo anomeno jazz: ?Intenteu ser lliures!'. I per ser lliures s'ha de buscar la intel·ligència i la saviesa!

Parlem ara del procés de composició, improvisació i interpretació. En primer lloc m'agradaria

dir-li que en el seu cas ho veig tot molt físic, noto molta energia quan el sento interpretar i improvisar.
W.S: Sí, és molt difícil escapar-se de la força d'atracció dels productes comercials. Quan toquem és com si intentéssim enlairar-nos en una nau espacial, i això implica fer tota la força que calgui per escapar-se d'aquesta atracció, encara que sigui sense sonar popular...

Wayne Shorter Foto: Arxiu

En què pensa quan improvisa? Li vénen imatges a la ment, o està en blanc? O potser li vénen al cap fotogrames de pel·lícules, a vostè que hi està tan aficionat?
W.S: De vegades penso en els personatges dels creadors de novel·les, dels llibres de còmics, dels clàssics..., en aquesta mena d'herois. Ara mateix estic llegint els llibres de l'escriptor espanyol Arturo Pérez-Reverte; ja he llegit *El club Dumas*. També hi ha aquell altre que es diu *L'ombra del vent*, de Carlos Ruiz Zafón. Quan la meva dona el llegia no el podia deixar estar. Ella és del Brasil, i tots dos llegim llibres dels grans escriptors llatinoamericans, homes o dones. També estem llegint *El zorro*, d'Isabel Allende, el llibre de la pel·lícula, de Catherine Zeta-Jones i Antonio Banderas. Igualment espero que la pel·lícula d'*El codi da Vinci* els surti molt bé, amb Ron Howard i Tom Hanks. Se suposava que havia de ser Harrison Ford, però al final ho van canviar...

Bé, veig que està molt assabentat de tot...
W.S: Oh, miri, el lloc on estic assegut ara mateix és una habitació on tinc tot un pany de paret ple de llibres. Jo en dic la meva *fun room* [sala de jocs, de diversió]. La majoria de músics en dirien el seu estudi. Però a mi no m'agrada! És massa fred! Prefereixo dir-ne la sala de jocs, amb el meu vídeo, el DVD, CDs i llibres, molts llibres...

I en aquesta sala és on li arriba la inspiració, m'imagino...
W.S: Oh, no, no... M'estic aquí perquè d'aquesta manera no em cal caminar tant si vull consultar un diccionari, una enciclopèdia... I si faig uns passos més puc mirar en direcció a Cuba. Visc en un 27è pis, en una badia davant de l'oceà Atlàntic, i just davant meu, en algun indret mar enllà, hi ha Cuba, i una mica més enllà, l'Amèrica del Sud, i si miro en direcció contrària hi ha Espanya...

Tinc una última curiositat referida a les seves actuacions: el fet que a mitja interpretació es posi a xiular...
W.S: Sí, és curiós, gairebé automàticament em poso a xiular, perquè és part de la natura. El vent i el so que prové del fet de xiular és com l'ombra, cada so té la seva pròpia ombra i a més no té absolutament res a veure amb estudiar música, amb anar a classe ni amb cap exhibició acadèmica de ?com xiular'. Tinc entès que **Bing Crosby** era un gran xiulador. Ell sí que en sabia, de xiular! Xiulava les seves cançons! I després d'ell no he conegut cap altre xiulador amb creativitat, llevat de **Toots Thielemans**, el compositor de "Bluesette".

El fet que vostè xiuli forma part de la interpretació física: deixar-se endur i que les coses flueixin naturalment?
W.S: També, però jo visc en una zona de forts huracans, i li asseguro que aquí sí que en sento, de xiulets que provenen de la natura! És a dir que estic ben bé al mig de l'imprevist.

___
Entrevista publicada originalment la tardor de 2005, al número 8 de la revista 'Jaç'.